

SÖKANDE

Metsä Board Sverige AB, 556585-8866
Husums fabrik
896 80 Husum

Ombud: Advokaterna [REDACTED]
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

SAKEN

Befintlig och utökad verksamhet vid Husums Fabrik, Örnsköldsviks kommun; nu fråga om fastställande av slutliga villkor avseende processen för blekkemikalieberedning (U5)

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslutar den i mark- och miljödomstolens deldom den 18 december 2012 föreskrivna prövotiden avseende konsekvenser av ny process för blekkemikalieberedning och fastställer följande slutliga villkor.

- 5.3 Verksamhetsutövaren ska använda metanol som reduktionsmedel vid klordioxidframställning. Villkoret gäller från och med att den nya processen tagits i drift, dock senast från och med den 1 januari 2017.
- 5.4 Cisternen för metanolförvaring ska vara försedd med en mindre invallning tillika påkörningsskydd. Invallningen ska vara försedd med ett avledningsrör till recipienten. Avledningsröret ska vara dimensionerat så att invallningen inte bräddar över vid ett dimensionerande skadefall (brott på cisternens bottenstuts).

BAKGRUND

Mark- och miljödomstolen lämnade i deldom den 18 december 2012 Metsä Board Sverige AB (bolaget) tillstånd enligt miljöbalken att, vid Husums Fabrik på fastigheten Erik Larstorpet 1:6 i Örnsköldsviks kommun, från och med den 1 januari 2013 årligen tillverka högst 750 000 ton blekt 90-procentig sulfatmassa samt 650 000 ton obestruket papper, varav högst 200 000 ton får bstrykas.

I nämnda deldom föreskrevs bland annat följande slutliga villkor.

- 5.2 Den process som används i blekkemikalieberedningen för att tillverka klordioxid ska bytas mot en process där flytande kondenserad svaveldioxid inte används. Flytande kondenserad svaveldioxid får, från och med den 1 januari 2017, inte lagras och användas inom området.

Vidare uppsköts under en provotid fråga om slutliga villkor avseende konsekvenser av ny process för blekkemikalieberedning. För denna provotidsfråga föreskrev domstolen följande utredningsföreskrift.

- U5. Utredning angående utformning av ny eller ombyggd process för blekkemikalieberedningen. I utredningen ska bolaget identifiera och bedöma tänkbara risker med de alternativa processerna samt behovet av skyddsåtgärder och försiktighetsmått i anledning av utbytet.

Resultatet av denna utredning jämte tidplan för uppförande av den nya anläggningen samt förslag till slutliga villkor skulle redovisas till mark- och miljödomstolen senast den 1 januari 2014.

Bolaget har den 20 december 2013 inkommit med nämnda redovisning samt förslag till slutliga villkor. Efter att mark- och miljödomstolen kungjort redovisningen har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Länsstyrelsen i Väster-norrlands län samt Räddningstjänsten i Örnsköldsviks kommun begärt vissa kompletterande uppgifter samt framställt krav på hur anläggningen bör konstrueras. Dessa synpunkter har tillmötesgått av bolaget.

YRKANDE

Bolaget yrkar att mark- och miljödomstolen avslutar prövotiden enligt utredningsvillkoret U5 i mark- och miljödomstolens deldom den 18 december 2012 och föreskriver följande slutliga villkor.

Cistern för metanolförvaring ska vara försedd med en mindre invallning tillika påkörningsskydd. Invallningen ska vara försedd med ett avledningsrör till recipienten. Avledningsröret ska vara dimensionerat så att invallningen inte bräddar över vid ett dimensionerande skadefall (brott på cisternens bottenstuts).

Bolaget har uppgett att man avser att implementera den nya processen i samband med ett planerat produktionsstopp under vecka 21, den 19-23 maj 2014, och hemställt om dom senast den 21 mars 2014 för att kunna hinna fatta beslut om detaljprojektering. Bolaget anser att de slutliga villkor som kommer att föreskrivas för processen ska börja gälla när den nya processen tas i drift.

BOLAGETS REDOVISNING

Bolaget har i redovisningen och senare ingivna kompletteringar angett i huvudsak följande.

Alternativa metoder

Klordioxid används för blekning vid pappersmassaframställningen. Klordioxiden framställs på plats i fabriken genom reduktion av klorat, där svaveldioxid i dagsläget används som reduktionsmedel.

Det finns huvudsakligen två tekniskt möjliga och kommersiellt gångbara alternativ till användning av svaveldioxid som reduktionsmedel vid klordioxidframställning, nämligen metanol och peroxid. Av dessa är metanolanvändning den helt dominerande metoden. Ca 75 procent av all klordioxidproduktion i världen sker med användning av metanol som reduktionsmedel. Metanolprocessen anses, jämfört

med peroxidprocessen, vara en robust och stabil process som är enklare att styra och övervaka. Processen innebär också en lägre kemikaliekostnad i förhållande till mängden producerad klordioxid; preliminärt bedömer bolaget att kemikaliekostnaden är ca 8 procent lägre. Metanolprocessen ger också bolaget bättre möjligheter att utöka produktionen i massabruket utan att behöva öka kapaciteten i anläggningen för produktion av reduktionsmedel. Vidare är den klordioxid som produceras i princip fri från klor. Bolaget avser av dessa skäl att använda metanol som reduktionsmedel i processen.

Risker med metanolprocessen

Vad gäller riskerna med processen har bolaget identifierat två huvudsakliga scenarion, dels utsläpp av metanol till vatten och luft, dels en brand eller explosion vid anläggningen.

Vad gäller den förstnämnda risken så skulle ett värsta scenario bestå i ett brott på cisternens manlucka då cisternen är full, med konsekvensen att 75 m³ koncentrerad metanol släpps ut i havet under loppet av ca en minut. Metanol är biologiskt nedbrytbart och kan lösas fullständigt i vatten. Halveringstiden bedöms uppgå till ett par dagar vid utsläpp till den aktuella recipienten. Metanolen har en låg grad av giftighet och skulle i värsta fall kunna medföra illamående, yrsel och synskador för personer som befinner sig i utsläppskällans absoluta närhet. Vid ett totalt cisternhaveri skulle inga väsentliga säkerhetsrisker eller konsekvenser för miljön uppstå annat än i utsläppets direkta närhet. Några allvarliga konsekvenser för miljön kan alltså inte förutses i detta värsta scenario. I utredningen bedöms ett brott på manlucka vara ett mycket osannolikt scenario. Ett mer sannolikt scenario skulle vara ett brott på cisternens bottenstuts eller liknande då det skulle ta ett antal timmar innan cisternen är helt tömd på sitt innehåll.

En utförlig systematisk riskanalys har genomförts av Zert (riskanalysledare), Eka (leverantör) och bolaget. Bolaget åtar sig att redovisa riskanalyserna till tillsynsmyndigheten och Samhällsbyggnadsnämnden i Örnsköldsviks kommun. Risker gällande arbetsmiljö, anläggningssäkerhet, yttre miljö, produktkvalitet och ekonomi

har beaktats, värderats och prioriterats. Alla punkter som föranleder åtgärder kommer att åtgärdas innan uppstart av anläggningen. Riskanalyserna ligger även till grund för utformning av förebyggande underhåll, underhåll och fortlöpande tillsyn. Särskild hänsyn tas till säkerhetskritisk utrustning. Utformningen av underhållsarbetet görs efter idrifttagandet, dock senast sex månader efter uppstart.

Vad gäller risken för brand eller explosion har bolaget låtit utföra en riskbedömning och klassningsplan för explosiv atmosfär enligt SRVFS 2004:7 samt en riskutredning för hantering av brandfarlig vätska enligt SÄIFS 2000:2. Av dessa utredningar framgår vilka försiktighetsmått som bolaget behöver vidta för att kraven i nämnda föreskrifter ska anses uppfyllda. Bolaget avser att följa de anvisningar som anges. Några särskilda villkor härom behövs inte då kraven anges i föreskrifterna.

Risken för antändning vid fritt fallande vätska kommer att minimeras genom att det några decimeter ovanför avloppsbrunnen, vid metanoltanken, placeras en givare för explosiv gas. Om givaren indikerar gas och därmed att ett läckage föreligger startas vattenspolning automatiskt. Vattenledningen dras ned i brunnen. Vattenventilen öppnas automatiskt och stängs av operatören när denne har bedömt att situationen är under kontroll.

Örnsköldsviks kommun, genom samhällsbyggnadsnämnden, är såväl tillstånds- som tillsynsmyndighet enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor ("LBE"). Det är alltså kommunen som har att pröva frågan om tillstånd till hanteringen av den brandfarliga varan. Kommunen ska förena tillståndet med de villkor som behövs för att hanteringen ska ske på ett betryggande sätt. Vid särskilda skäl kan tillståndsmyndigheten besluta om nya eller ändrade villkor men kan även återkalla ett tillstånd. Kommunen kan även begära upplysningar och handlingar för tillsynen enligt LBE.

De slutliga villkor som mark- och miljödomstolen ska fastställa för tillståndet enligt miljöbalken bör inte utformas på ett sätt som försvårar handläggningen enligt LBE. Bolaget anser därför att det slutliga villkoret bör vara övergripande.

Bolaget kommer att inkomma till tillsynsmyndigheten med en uppdaterad säkerhetsplan m.m. inom sex månader från det att mark- och miljödomstolens dom avseende prøvotidsredovisningen har vunnit laga kraft.

Invallning och avledning av metanol

Bolaget avser att bygga om den befintliga svaveldioxidcisternen till en tank för metanol. Cisternen är belägen vid Strandvägen inom industriområdet och är placerad på bottenvåningen i byggnaden för blekvätskeberedningen. Utrymmet där tanken är placerad är omgivet av gjutna betongväggar på tre sidor. Den västra sidan, mot lossningsplats och recipient, är öppen. Golvet som tanken står på samt tak är också utförda av betong. Cisternen kommer att rymma ca 100 m³ men den kommer att vara försedd med ett överfyllnadsskydd som dimensioneras till 75 m³. Från cisternen leds metanolen till två doserpumpar där den späds ut till 25 procent (75 procent vatteninblandning) innan den tillförs processen.

Bolaget har låtit utreda behovet av invallning av tankutrymmet kring metanolcisternen. För att bygga en invallning på den aktuella platsen som rymmer hela tankens volym samt behovet av släckvatten så skulle invallningen behöva vara två och en halv meter hög. En så hög invallning skulle innebära svårigheter att kontrollera cisternen vid daglig rondering samt medföra risk för att en explosiv atmosfär uppstår inom invallningen. Dessutom skulle risk för drunkning föreligga vid cisternhaveri i samband med arbete inom invallningen. En utvidgning av invallningens areal är inte heller möjlig eftersom det skulle försvåra transporter längs kajen på Strandvägen.

Bolaget bedömer att en mindre invallning behövs för att på ett säkert sätt kunna omhänderta mindre läckage och spill. Den lägre invallningen är avsedd att fungera som ett hinder mot att metanolen sprids till näraliggande områden. Detta kommer

att åstadkommas genom att en ca 300 mm hög och tät betongsockel (spolsarg), gjuts på den sida som är öppen mot lossningsplats och recipient, dvs. där det idag saknas en vägg. Den totala ytan för uppsamlingsområdet är ca 65 m².

Vidare föreslår bolaget att uppsamlingsområdet förses med en ny brunn med tillhörande avloppsledning (diameter 600 mm), som mynnar ovanför recipientens vattenyta. Avloppsledningen har bedömts klara det förutsatta eventuella läckflödet vid ett dimensionerande skadefall, dvs. brott på cisternens bottenstuts. Ingen metanol kommer att kunna ansamlas i uppsamlingsområdet. Medelvattennivån vid avledningsrörets mynning är ca + 13,55 m. Högsta uppmätta nivå (1984) är ca + 14,86 m. Avledningsrörets högsta punkt (cisternens bottenplatta) ligger på + 16,4 m, vilket innebär att det kommer finnas ett tryck ner mot vattennivån i röret. Mynningen kommer att ligga i samma höjd som övriga befintliga avlopp. Som en extra säkerhet kommer en s.k. nivåvakt med larmfunktion att placeras i golvnivå vid avloppsbrunnen inom uppsamlingsområdet. Bolaget kommer att tillse att marken utanför invallningen lutar mot havet.

Med hänsyn till den tänkta lösningen med avledning till recipient kommer invallningen inte att innehålla någon metanol vid läckage. Därmed kan vanligt vatten användas som släckmedel. En fast, automatisk, sprinkleranläggning kommer att uppföras.

Lossning

Metanolen kommer att levereras med lastbil i koncentrerad form. Den pumpas in i cisternen från tankbilen via egen pump med en pumpkapacitet på ca 30 m³ per timme. Rörledningen med tillhörande anslutningsslang till tankbilen har diametern 80 mm vilket innebär att tömningstiden blir ca 1,5 timme och flödes hastigheten ca 1,7 m per sekund. För att undvika gnistbildning vid hopkoppling av slang från tankbil och lossningspump kommer ett jordningssystem med förregling av pump att installeras.

För att avleda eventuellt spill vid lossning av metanol från tankbil kommer en betongplatta med avloppssystem att uppföras utanför metanollagret. Eventuellt spill avleds via avloppsbrunn med tillhörande avloppsledning (diameter 150 mm), till avloppsledningen från uppsamlingsområdet för att sedan avledas vidare till recipienten. Storleken på lossningsplattan har planerats till 10 x 5 m, vilket ger en uppsamlingsyta på totalt 50 m².

Länsstyrelsen påtalar risken för att andra ämnen eller kemikalier avleds direkt till recipienten och föreslår en tätning av avledningsröret. Bolaget anser en sådan permanent tätning innebär en utökad säkerhetsrisk med anledning av risk för ansamling av vatten från nederbörd, särskilt vintertid. Bolaget åtar sig att istället tillse att det finns möjlighet att manuellt täta avledningsröret från lossningsplatsen i händelse av nödsituation vid spill av andra kemikalier än metanol. Bolaget åtar sig även att se till att ingen annan kemikaliehantering sker på lossningsplatsen än lossning av metanol.

Pumprum

Ett till metanoltanken vidliggande pumprum kommer att uppföras strax söder om tanken. Utrymmet kommer att avskärmas på ett liknande sätt som för metanoltanken med en ca 300 mm hög spolsarg av betong. Väggar och tak kommer att utföras endast som snöskydd och väggarna kommer delvis att bestå av öppen streckmetall för att möjliggöra god ventilation. I pumprummet kommer en pump för lossning av tankbil samt två pumpar för transport av metanol från tank till processen att placeras. Diverse erforderlig armatur med tillhörande rörsystem kommer även att placeras i pumprummet. För att samla eventuellt metanolspill vid dränage eller isärkoppling av ledningar kommer utrymmet att förses med en tät grop på ca 100 liter. Denna uppsamlingsgrop kommer att tömmas manuellt.

Klassning och påkörningsskydd

Hela området för metanolhanteringen kommer att ATEX-klassas. Klassningsplan har upprättats. Utrymmet där metanoltanken är placerad kommer att skyddas mot yttre mekanisk eller fysisk påverkan genom att i samband med uppförandet av

spolsargen, längs det öppna avsnittet mot lossningsplatsen, även installera fast hinder. Lämplig typ av hinder är under utredning.

Miljömässig påverkan av ett utsläpp av metanol till recipienten

Husums Fabrik är belägen på halvön Rågön. Primärrecipienten, som benämns Husumbukten, är ett öppet kustområde väl exponerat för vind och vågor från öppna Bottenhavet. Innanför Rågön mynnar Gideälven och Husån.

Tillståndet för recipientens fisksamhällen och rekrytering samt fiskens hälsotillstånd i närrecipienten bedöms som god. Fiskundersökningar har visat att det har skett en tydlig förbättring av recipientförhållandena jämfört med situationen på 1980-talet då störningar på fisksamhällets sammansättning och hälsotillstånd registrerades. Resultaten från provfisken 2001-2003 gav inget stöd för att det skulle föreligga någon tydlig störning av fisksamhället till följd av utsläpp från fabriken.

Emissionen av fosfor och kväve från Husums fabrik utgör en liten del av det totala näringsflödet till närrecipient. Halten av näringsämnen och syrehalt i Husumbukten har bedömts ha hög status. Oxiderade ytsediment i inre delen av Husumbukten visar på låg belastning av organiskt material och näringsfattigt tillstånd. Kloratnivån bedöms vara så låg att den inte utgör påverkan på blåstång i dagsläget.

Konsekvensen av ett dimensionerande skadefall (brott på cisternens bottenstuts) när cisternen är full innebär att ca 75 m³ metanol släpps ut i havet under loppet av ca två timmar och 15 minuter. Metanol är biologiskt nedbrytbart och kan lösas fullständigt i vatten. Halveringstiden bedöms uppgå till ett par dagar vid utsläpp till den aktuella recipienten. Metanolen har en låg grad av giftighet och skulle i värsta fall kunna medföra illamående, yrsel och synskador för personer som befinner sig i utsläppskällans absoluta närhet. Enstaka fiskar som eventuellt befinner sig i avledningsrörets närhet i samband med ett stort utsläpp skulle kunna drabbas av alkoholförgiftning.

Vid ett dimensionerande skadefall skulle inga väsentliga konsekvenser för miljön uppstå annat än i utsläppets absoluta närhet. Några allvarliga konsekvenser för miljön kan alltså inte förutses i detta scenario.

INKOMNA YTTRANDEN

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har inget att erinra mot att prøvotiden i utredningsvillkoret avslutas och att ett villkor föreskrivs i enlighet med bolagets yrkande. Övriga frågor får enligt MSB:s uppfattning hanteras av tillstånds- och tillsynsmyndigheten enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser att det avlopp som bolaget planerar för själva lossningsplatsen och kopplas ihop med avledningen från metanoltisternens invallning ska vara försedd med tätning då lossning av metanol inte sker. Motivet är att förhindra att andra ämnen eller kemikalier avleds direkt till recipienten. Länsstyrelsen har i övrigt inga synpunkter på vad bolaget åtagit sig.

Räddningstjänsten i Örnsköldsviks kommun anser att bolagets lösning med låg invallning och avledning är acceptabel men att det ställer höga krav på dess utformning. Räddningstjänsten poängterar att miljöaspekter kopplat till lösningen med avledning istället för invallning bör utredas inom ramen för miljöprövningen och inte enligt LBE. Frågor kopplat till risker för brand eller explosion kommer att behandlas inom tillståndsärendet för brandfarlig vara.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen anser att den av bolaget redovisade prøvotidsutredningen är tillräcklig med de kompletteringar som lämnats efter synpunkter från MSB, Länsstyrelsen och Räddningstjänsten.

Bolaget har utfört ett stort antal riskanalyser och utredningar, bland annat avseende utformningen av den cistern som ska användas för att lagra metanolen. Mark- och

miljödomstolen bedömer att dessa analyser och utredningar genomförts av personal med dokumenterad kunskap för ändamålet, att riskerna bedömts på ett relevant sätt och lett till erforderliga och tillräckliga skyddsåtgärder.

Mark- och miljödomstolen anser, i likhet med samtliga remissmyndigheter, att bolagets val av process i blekkemikalieberedningen för att tillverka klordioxid kan godtas. Vilket reduktionsmedel som ska användas fortsättningsvis bör anges i villkor. Ombyggnationen och hanteringen av utbytet av reduktionsmedel bör kunna genomföras på det sätt bolaget beskrivit och åtagit sig. Bolagets förslag till slutligt villkor bedöms vara ändamålsenligt och ska fastställas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV425)
Överklagande senast den 11 april 2014.

Helén Leijon

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Helén Leijon, ordförande, och tekniska rådet Gunnar Barrefors.

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.